

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри**

**проф. Зупанець І.А.
« » серпня 2014 року**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОПЕДЕВТИКА ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ

**напрямок
підготовки**

1201 «Медицина»

спеціальність

6.120102 – лабораторна діагностика (3,0д)

факультет

медико-фармацевтичний факультет, денне відділення

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «пропедевтика внутрішньої медицини» для студентів за напрямом підготовки 1201 «Медицина», спеціальності 6.120102 – лабораторна діагностика

Розробники: Зупанець І.А., завідувач кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ, Заслужений діяч науки і техніки України, д.мед.н., професор;
Грінцов Є.Ф., доцент кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ, канд. мед. наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри клінічної фармакології та клінічної фармації НФаУ.

Протокол від « » серпня 2014 року №

Завідувач кафедри

Зупанець І.А.

© Зупанець І.А., Грінцов Є.Ф.,
2014 рік
© НФаУ, 2014 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1,0	1201 «Медицина»	Нормативна
Модулів – 1	Спеціальність: 6.120102 – лабораторна діагностика (3,0д)	Рік підготовки
Змістових модулів – 2		2-й
Загальна кількість годин – 36	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,75 самостійної роботи студента – 1,5		III
		Лекції (год.)
		9
		Практичні, семінарські
		10
		Лабораторні
		–
		Самостійна робота (год.)
17		
Індивідуальні завдання:		
–		
Вид контролю:		
залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 53% 47%

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Пропедевтика внутрішньої медицини як предмет має своєю метою: підготовку бакалаврів медицини із спеціальності “Лабораторна діагностика”, які володіють достатнім обсягом теоретичних знань та практичних навичок для проведення сумісно з лікарем роботи з лабораторної діагностики терапевтичних захворювань, що сприятиме своєчасному встановленню діагнозу і призначенню хворому раціонального лікування.

Головними завданнями при вивченні дисципліни «Пропедевтики внутрішньої медицини» є :

- ознайомлення з принципами медичної деонтології, етичними нормами поведінки провізора в клініці, взаємовідношеннями провізора та лікаря, провізора та хворого;
- ознайомлення з основними видами медичної документації та методами клінічного обстеження хворих;
- ознайомлення з основними видами діагнозу;
- засвоєння загальної синдромології та клінічної симптомології найбільш поширених захворювань в клініці внутрішніх хвороб;
- засвоєння загальної методології та принципів вибору лікарських препаратів для ефективною та безпечною лікарською терапією, враховуючи функціональний стан хворого

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Вступ до пропедевтики внутрішніх хвороб, пропедевтика в пульмонології, кардіології, ревматології, гематології.

Тема 1. Вступ до клініки внутрішніх хвороб. Методологія та техніка огляду хворого. Пропедевтика в пульмонології. Основні симптоми та синдроми в пульмонології. Основні захворювання дихальної системи

Етика та деонтологія в медицині та фармації. Деонтологічні аспекти взаємовідношень бакалавр лабораторної діагностики - лікар, бакалавр лабораторної діагностики - хворий. Методологія діагнозу. Види діагнозу. Медична документація: амбулаторна карта хворого, історія хвороби стаціонарного хворого, лист лікарських призначень, температурний лист, статистичний талон. Основні фізикальні методи обстеження хворого: опитування, анамнез хвороби, анамнез життя, їх значення для постановки діагнозу. Поняття про фізикальні методи обстеження: перкусія, пальпація, аускультация. Загальний огляд хворого. Правила та техніка загального огляду хворого. Сучасні лабораторні та інструментальні методи дослідження. Значення клінічних та лабораторно-інструментальних методів дослідження хворого як критеріїв ефективності та безпеки лікарської терапії.

Загальні та додаткові методи обстеження пульмонологічного хворого: опитування, огляд, дані фізикального обстеження (перкусія, пальпація, аускультация), клінічний аналіз крові та харкотиння, бактеріологічне дослідження харкотиння, рентгенодіагностика, бронхоскопія, термографія, вивчення функції зовнішнього дихання. Основні симптоми в пульмонології: задишка, кашель, кровохаркання, біль в грудній клітині. Основні клінічні синдроми в пульмонології (підвищення щільності тканини легенів, утворення порожнини в легенях, накопичення рідини в плевральній порожнині, бронхообструкція, недостатність дихання). Курація тематичних пацієнтів.

Етіологія, патогенез та клінічна картина основних захворювань органів дихання (гострий та хронічний бронхіт, пневмонія, бронхіальна астма, бронхоектатична хвороба, плеврит, рак, емфізема легенів, недостатність дихання). Загальні напрямки терапії захворювань органів дихання. Критерії ефективності лікарської терапії в пульмонології. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі при синдромі бронхообструкції. Критерії щодо розподілу патологічних станів в пульмонології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Тема 2. Пропедевтика в кардіології. Основні симптоми та синдроми в кардіології. Основні захворювання серцево-судинної системи (атеросклероз, ішемічна хвороба серця, гіпертонічна хвороба, хронічна серцева недостатність)

Загальні та додаткові методи обстеження кардіологічного хворого: опитування хворого, огляд, дані фізикального обстеження (перкусія, пальпація, аускультация), електрокардіографія, рентгенологічне дослідження,

ангіографія, ультразвукове обстеження, вміст амінотрансфераз, холестерину, вміст гормонів надниркових залоз. Симптоми та синдроми основних захворювань серцево-судинної системи.

Етіологія, патогенез та клінічна картина основних захворювань органів кровообігу: атеросклероз, ішемічна хвороба серця. Народжені та набуті вади серця. Ускладнення ішемічної хвороби серця: аневризма, хронічна серцева недостатність, порушення серцевого ритму. Принципи фармакотерапії атеросклерозу, ішемічної хвороби серця (стенокардія, інфаркт міокарду). Основні напрямки терапії основних захворювань серцево-судинної системи. Невідкладна допомога при гострому інфаркті міокарду, приступі стенокардії на догоспітальному етапі. Критерії ефективності лікарської терапії в кардіології. Критерії щодо розподілу патологічних станів в кардіології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Етіологія, патогенез та клінічна картина основних захворювань органів кровообігу: гіпертонічна хвороба, симптоматичні гіпертонії, хронічна серцева недостатність. Ускладнення гіпертонічної хвороби: гіпертонічні кризи, їх види. Основні напрямки терапії основних захворювань серцево-судинної системи. Невідкладна допомога при гіпертонічному кризі на догоспітальному етапі. Критерії ефективності лікарської терапії в кардіології. Критерії щодо розподілу патологічних станів в кардіології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Тема 3. Пропедевтика в ревматології. Основні симптоми та синдроми в ревматології. Основні захворювання сполучної тканини та дистрофічно-дегенеративних захворювань суглобів

Загальні та додаткові методи обстеження ревматологічного хворого: опит, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація, перкусія, аускультация), рентгенодіагностика, клінічний та імунологічний аналіз крові, ультразвукове обстеження, біопсія тканин, електрокардіографія. Етіологія, патогенез, клінічний перебіг основних системних запальних захворювань сполучної тканини ревматоїдний артрит, системна склеродермія, системний червоний вовчак, дерматоміозит, вузелковий періартеріїт. Гостра та хронічна ревматична лихоманка).

Основні методи обстеження хворого: опит, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація, аускультация). Етіологія, патогенез, клінічний перебіг основних дистрофічно-дегенеративних захворювань суглобів (остеоартроз, остеоартрит, подагра). Основні методи обстеження хворого: опит, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація, аускультация). Ускладнення захворювань суглобів: недостатність функції суглобів. Основні принципи лікарської терапії ревматологічних захворювань. Біцілінопрофілактика, її види. Критерії ефективності лікарської терапії в ревматології. Критерії щодо розподілу патологічних станів в ревматології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Тема 4. Пропедевтика в нефрології. Симптоми та синдроми в нефрології. Основні захворювання сечовидільної системи. Пропедевтика в гематології. Симптоми та синдроми в гематології. Основні захворювання системи крові

Загальні та додаткові методи обстеження нефрологічного хворого: опитування, огляд, дані фізикального обстеження (перкусія, пальпація, аускультация), клінічний аналіз крові, клінічний аналіз сечі, аналіз сечі за Нечипоренком, аналіз сечі за Зимницьким, бактеріологічний аналіз сечі, біохімічний аналіз крові (креатинин, сечовина, залишковий азот), рентгенологічне, ультразвукове дослідження.

Симптоми та синдроми основних захворювань сечовивідної системи: ниркові набряки, ниркова артеріальна гіпертензія, гіпохромна анемія, ниркова недостатність.

Етіологія, патогенез та клінічна картина основних захворювань органів сечовивідної системи: гострий та хронічний пієлонефрити, гострий та хронічний гломерулонефрити, цистит, сечокам'яна хвороба, хронічна ниркова недостатність. Основні напрямки терапії основних захворювань сечовивідної системи. Невідкладна допомога при сечокам'яній хворобі на догоспітальному етапі. Критерії ефективності лікарської терапії в нефрології. Критерії щодо розподілу патологічних станів в нефрології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Загальні та додаткові методи обстеження гематологічного хворого: опитування, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація, перкусія, аускультация), клінічний аналіз крові, пунктат кісткового мозку, ультразвукове та рентгенологічне дослідження. Симптоми та синдроми основних захворювань системи кровотворення. Етіологія, патогенез та клінічна течія залізодефіцитної, гемолітичної та В12-фолієводефіцитної анемії. Основні напрямки терапії анемії.

Поняття про гемобластози: гострий лейкоз, хронічний мієлолейкоз, хронічний лімфолейкоз, ерітремія. Клінічний перебіг. Загальні принципи вибору препаратів для лікування гемобластозів. Критерії ефективності лікарської терапії в гематології.

Змістовий модуль 2. Пропедевтика в нефрології, гастроентерології, гепатології, ендокринології, імуноалергології.

Тема 5. Пропедевтика в гастроентерології. Симптоми та синдроми в гастроентерології. Основні захворювання системи травлення. Пропедевтика в гепатології. Симптоми та синдроми в гепатології. Основні захворювання печінки

Загальні та додаткові методи обстеження гастроентерологічного хворого: опит, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація), фіброгастроуденоскопія, встановлення кислотності шлункового соку, біопсія слизової оболонки, рентгенологічне дослідження. Етіологія, патогенез, симптоми та синдроми основних захворювань системи травлення (хронічні гастрити, пептична виразка шлунку та дванадцятипалої кишки, рак

шлунку, ентерит, коліт). Ускладнення пептичної виразки: кровотеча, малігнізація, перфорація, пенетрація. Основні напрямки лікарської терапії захворювань органів травлення. Критерії щодо розподілу патологічних станів в гастроентерології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів. Загальні та додаткові методи обстеження гепатологічного хворого: опит хворого, огляд, дані фізикального обстеження (пальпація, перкусія, аускультация), біохімічний аналіз крові, ультразвукове та рентгенологічне дослідження. Етіологія, патогенез, симптоми та синдроми основних захворювань гепатобіліарної системи: гострий та хронічний холецистит, хронічний гепатит, цироз печінки, гепатоцелюлярна недостатність, дискінезія жовчовивідних шляхів. Етіологія, патогенез, симптоми та синдроми гострого та хронічного панкреатиту. Загальні напрямки терапії органів гепатобіліарної системи. Критерії ефективності лікарської терапії в гепатології. Критерії щодо розподілу патологічних станів в гепатології на ті, що потребують негайної допомоги лікаря та ті, що дозволяють застосування самолікування за допомогою ОТС-препаратів.

Тема 6. Пропедевтика в ендокринології. Симптоми та синдроми в ендокринології. Основні захворювання ендокринної системи

Загальні та додаткові методи обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи: опитування хворого, огляд, дані фізикального обстеження (перкусія, пальпація, аускультация), вміст цукру крові, навантаженні проби, ультразвукове та рентгенологічне обстеження, вміст тиреоїдних гормонів, біохімічний аналіз сечі. Основні симптоми та синдроми в ендокринології. Етіологія, патогенез та клінічна картина захворювань щитоподібної залози (тиреотоксикоз, гіпотиреоз, аутоімунний тиреоїдит). Загальні напрямки терапії. Етіологія, патогенез та клінічна картина цукрового діабету. Ускладнення цукрового діабету. Коми, їх види. Диабетичні ангіопатії. Інші ендокринні захворювання: ожиріння, статеві порушення, хвороба Іценко-Кушинга, феохромоцитома. Загальні напрямки терапії захворювань ендокринних органів. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі при гіпо- та гіперглікемічній комах. Критерії ефективності лікарської терапії в ендокринології.

Тема 7. Пропедевтика в імуноалергології. Симптоми та синдроми в імуноалергології. Основні види імуноалергійної патології

Загальні та додаткові методи обстеження хворого з імуноалергійною патологією: опит хворого, огляд, клінічний аналіз крові, імунологічний аналіз крові. Основні симптоми та синдроми в імуноалергології: Етіологія, патогенез та клінічна картина гострих алергозів (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок). Основні напрямки терапії в імуноалергології. Критерії ефективності лікарської терапії в імуноалергології. Невідкладна допомога на до госпітальному етапі при гострих алергозах. Лікарська хвороба. Основні побічні небажані феномени при прийомі лікарських речовин (перехід захворювання в хронічну форму, усталеність до терапії, суперінфекція, виникнення супутніх захворювань, що ініційовані лікарськими засобами).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
1	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Вступ до пропедевтики внутрішніх хвороб, пропедевтика в пульмонології, кардіології, ревматології, нефрології, гематології.				
1. Вступ до клініки внутрішніх хвороб. Методологія та техніка огляду хворого. Пропедевтика в пульмонології. Основні симптоми та синдроми в пульмонології. Основні захворювання дихальної системи	4,25	0,25	2	2
2. Пропедевтика в кардіології. Основні симптоми та синдроми в кардіології. Основні захворювання серцево-судинної системи	5	1	1	3
3. Пропедевтика в ревматології Основні симптоми та синдроми в ревматології Основні захворювання сполучної тканини та дистрофічно-дегенеративних захворювань суглобів.	4,75	0,75	1	3
4. Пропедевтика в нефрології. Основні симптоми та синдроми в нефрології. Основні захворювання сечовидільної системи Пропедевтика в гематології. Симптоми та синдроми в гематології Проміжний контроль	4	1	1	2
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	18	3	5	10
Змістовий модуль 2. Пропедевтика в гастроентерології, ендокринології, імуноалергології.				
5. Пропедевтика в гастроентерології. Симптоми та синдроми в гастроентерології. Основні захворювання системи травлення. Пропедевтика в гепатології Симптоми та синдроми в гепатології. Основні захворювання печінки	5	2	1	2
6. Пропедевтика в ендокринології. Симптоми та синдроми в ендокринології. Основні захворювання ендокринної системи. Цукровий діабету та його ускладнення. Захворювання щитоподібної залози.	5	2	1	2
7. Пропедевтика в імуноалергології. Симптоми та синдроми в імуноалергології. Основні види імуноалергійної патології Проміжний контроль	5	2	1	2
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	15	6	3	6
8. Підсумковий модульний контроль	3	–	2	1
Усього годин	36	9	10	17

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ

№	ТЕМА	К-ть годин
1.	Вступ до клініки внутрішніх хвороб. Пропедевтика в кардіології. Основні захворювання серцево-судинної системи (ІХС, артеріальна гіпертензія, хронічна серцева недостатність). Пропедевтика в ревматології. Основні захворювання з'єднувальної тканини (ревматизм, артроз, подагра).	2
2.	Пропедевтика в гастроентерології і гепатології. Симптоми та синдроми основних захворювань шлунково-кишкового тракту. Пропедевтика в нефрології. Основні захворювання сечовивідної системи. (пієлонефрит, гломерулонефрит, сечокам'яна хвороба).	2
3.	Пропедевтика в імуноалергології. Основні захворювання - анафілактичний шок, кропивниця, набряк Квінке. Симптоми та синдроми в дерматології і венерології.	2
4.	Пропедевтика в ендокринології. Основні захворювання ендокринної системи (цукровий діабет).	2
5.	Пропедевтика в гематології. Симптоми та синдроми основних видів анемії.	1

ВСЬОГО: 5 лекцій 9 годин

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	
1.	Змістовий модуль 1. Вступ до клініки внутрішніх хвороб. Медична документація. Основні фізикальні методи обстеження хворого. Методологія діагнозу. Сучасні лабораторні та інструментальні методи дослідження Пропедевтика в пульмонології. Загальні та додаткові методи обстеження пульмонологічного хворого. Симптоми та синдроми при захворюваннях бронхо-легеневої системи. Етіологія та патогенез основних захворювань бронхо-легеневої системи: гострий та хронічний бронхіт, пневмонії. Клінічна картина. Етіологія та патогенез бронхіальної астми, недостатності дихання, емфіземи легенів, пневмосклерозу. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі. Курація тематичних пацієнтів.	2
2.	Пропедевтика в кардіології. Загальні та додаткові методи обстеження кардіологічного хворого. Симптоми та синдроми при захворюваннях серцево-судинної системи. Тони, шуми серця. Етіологія, патогенез атеросклерозу, ішемічної хвороби серця (стенокардія, інфаркт міокарду). Клінічна картина, ускладнення. Загальні та додаткові методи діагностики. Загальні напрямки терапії. Надання	1

1	2	
	невідкладної допомоги на догоспітальному етапі. Етіологія, патогенез, клінічний перебіг, ускладнення. гіпертонічної хвороби. Загальні та додаткові методи діагностики. Загальні напрямки терапії. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі. Хронічна серцева недостатність. Курація тематичних пацієнтів	
3.	Пропедевтика в ревматології. Загальні та додаткові методи обстеження ревматологічного хворого. Симптоми та синдроми при захворюваннях кістково-м'язової системи. Клінічна картина запальних захворювань сполучної системи: ревматоїдного артриту, червоного вовчаку. Етіологія, патогенез та клінічна картина гострої та хронічної ревматичної лихоманки. Етіологія, патогенез та клінічний перебіг основних дистрофічних та дегенеративних захворюваннях суглобів: остеоартроз, остеопороз, подагра. Основні напрямки терапії. Курація тематичних пацієнтів.	1
4.	Пропедевтика в нефрології. Загальні та додаткові методи обстеження нефрологічного хворого. Симптоми та синдроми при захворюваннях сечовивідної системи. Етіологія, патогенез та клінічна картина основних захворювань сечовивідної системи: пієлонефрит, гломерулонефрит, сечокам'яна хвороба. Загальні напрямки терапії. Пропедевтика в гематології. Симптоми та синдроми при гематологічних захворюваннях. Проміжний контроль	1
5.	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 2.</p> Пропедевтика в гастроентерології. Загальні та додаткові методи обстеження гастроентерологічного хворого. Симптоми та синдроми при захворюваннях системи травлення. Етіологія, патогенез та клінічна картина хронічного гастриту, пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Ускладнення пептичної виразки. Загальні напрямки терапії. Пропедевтика в гепатології. Загальні та додаткові методи обстеження хворого з патологією гепатобіліарної системи. Симптоми та синдроми при захворюваннях гепатобіліарної системи. Етіологія, патогенез та клінічна картина хронічного гепатиту, цирозу, хронічного холециститу. Загальні напрямки терапії.	1
6.	Пропедевтика в ендокринології. Загальні та додаткові методи обстеження ендокрінологічного хворого. Симптоми та синдроми при ендокрінологічних захворюваннях. Етіологія, патогенез та клінічна картина захворювань щитовідної залози. Загальні напрямки терапії. Етіологія,	1

1	2	
	патогенез та клінічна картина цукрового діабету. Ускладнення цукрового діабету. Загальні напрямки терапії. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі	
7.	Пропедевтика в імуноалергології. Загальні та додаткові методи обстеження хворого з імуноалергійною патологією: опит хворого, огляд, клінічний аналіз крові, імунологічний аналіз крові. Основні симптоми та синдроми в імуноалергології: Етіологія, патогенез та клінічна картина гострих алергозів (кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок). Основні напрямки терапії. Проміжний контроль	1
8.	Підсумковий модульний контроль	2
	Разом	10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	2	3
1.	<i>Підготовка до практичних занять змістового модуля 1 – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	5
2.	<i>Підготовка до практичних занять змістового модуля 2 – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок</i>	4
3.	<i>Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модуля</i>	1
<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять модуля 2:</i>		
4.	Етіологія, патогенез, клінічна картина та напрямки терапії бронхоектатичної хвороби. Етіологія, патогенез, клінічна картина та напрямки терапії сухого та ексудативного плевриту. Рак легень (загальне поняття, стадії, клінічна картина).	1
5.	Симптоматичні гіпертонії: ниркові, коарктація аорти, первинний альдостеронизм, синдром (або хвороба) Іценко-Кушинга, феохромоцитома, ініційовані лікарськими засобами.	1
6.	Етіологія, патогенез, клінічний перебіг дерматоміозиту, вузелкового періартеріїту, системної склеродермії.	1
7.	Етіологія, патогенез та клінічна картина анемії (залізодефіцитної і В ₁₂ -фолієво дефіцитної). Етіологія та патогенез та клінічна картина гемобластозів. Основні напрямки терапії. Етіологія, патогенез та клінічна течія гемолітичної анемії. Етіологія, патогенез та клінічна течія	1

1	2	3
	еритремії.	
8.	Етіологія, патогенез, клінічний перебіг та напрямки терапії ентериту і коліту. Рак шлунку (загальне поняття, стадії, клінічна картина). Етіологія, патогенез, клінічна картина та напрямки терапії гострого та хронічного панкреатиту.	1
9.	Етіологія, патогенез та клінічна картина аутоімунного тиреоїдиту Етіологія, патогенез, клінічна картина ендокринних захворювань: ожиріння, статевих порушень, хвороби Іценко-Кушинга, феохромоцитомі.	1
10.	Лікарська хвороба (етіологія, патогенез, клінічна картина).	1
	Разом	17

8. Методи навчання

Засоби подання інформації: мультимедійні засоби навчання (інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, комп'ютери), графопроектор, аудиторні дошки, телевізійна техніка (телевізори, відеодвійки), таблиці, підручники, посібники, навчально-методичні практикуми та рекомендації, довідники, роздатковий матеріал.

Засоби лекційної демонстрації і натурального показу: мультимедійні засоби навчання (інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, комп'ютери), графопроектор, аудиторні дошки, телевізійна техніка (телевізори, відеодвійки).

Електронні видання навчального призначення.

Відеонавчальні матеріали.

Глобальна мережа Internet.

9. Методи контролю

Оцінювання дисципліни

При оцінюванні знань студентів надається перевага стандартизованому методу контролю – тестуванню та контролю практичних навичок.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність (поточний контроль) – 60 балів, за результати підсумкового контролю – 40 балів.

Мінімальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – 60, в тому числі за поточну навчальну діяльність (поточний контроль) – 36 балів, за результати підсумкового контролю – 24 бали.

Поточний контроль включає оцінку теоретичних знань, практичних навичок та самостійну роботу. Поточний контроль здійснюється на кожному лабораторному занятті відповідно конкретним цілям, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує

самостійно і вони не належать до структури лабораторного заняття.

Бали за контроль змістового модулю		
традиційна оцінка	бали змістового модулю 1-6	бали поточного контролю
5 – відмінно	27-30	54-60
4 – добре	23-26	45-53
3 – задовільно	18-22	36-44
2 – незадовільно	1-17	1-35

Студенти, які за результатами поточної навчальної діяльності набрали мінімум 36 балів, допускаються до підсумкового модульного контролю.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по завершенні вивчення модулю. До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачених навчальною програмою, та при вивченні модулю набрали кількість балів не меншу за мінімальну. Форма проведення підсумкового модульного контролю стандартизована і включає контроль теоретичної підготовки (25 балів) і практичної підготовки (контроль практичних умінь та навичок – 15 балів), у формі тестового колоквиуму і рішення ситуаційних завдань. Максимальна кількість балів підсумкового контролю дорівнює 40.

Бали за підсумковий модульний контроль (залік)	
традиційна оцінка	бали
5 – відмінно	36-40
4 – добре	31-35
3 – задовільно	24-30
2 – незадовільно	0-23

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 24 балів.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування, тестування та самостійна робота				Підсумк. контроль	Сума
модуль 1					
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		24-40	60-100
T1	T2	T3	T4		
9-15	9-15	9-15	9-15		

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS (Європейська система трансферу оцінок. англ. *European Community Course Credit Transfer System*)

Оцінка А, В, С, D, Е виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у 4-бальну шкалу таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100 А	відмінно	зараховано
85-89 В	добре	
75-84 С		
68-74 D	задовільно	
60-67 Е		
35-59 F	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 FX	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка з дисципліни FX, F виставляється студентам, яким не зараховано хоча б один модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які отримали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю не більше 2 разів під час зимових канікул та впродовж 2 (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б одного модулю, або не набрали за поточну навчальну діяльність з модулю мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

11. Методичне забезпечення

Засоби подання інформації:

мультимедійні засоби навчання

інтерактивні дошки	— 2 шт.
мультимедійні проектори	— 1 шт.
комп'ютери (до проектору та інтерактивних дошок)	— 3 шт.
графопроєктор	— 1 шт.

аудиторні дошки
телевізійна техніка
телевізори
відеодвійки
таблиці

— 3 шт.

схема кроветворення; основные гематологические показатели здорового человека; обмен железа в организме здорового человека; железодефицитная анемия;

Відеонавчальні матеріали.

1. Навчальний фільм "Перший пацієнт".
2. Навчальний фільм "Клінічна фармація в пульмонології".
3. Навчальний фільм "Клінічна фармація в гепатології".
4. Навчальний фільм "Клінічна фармація в ендокринології. Цукровий діабет".
5. Навчальний фільм "Клінічна фармація в ендокринології. Йододефіцит".
6. Мультимедійні лекції згідно тематичного плану лекцій.

12. Рекомендована література

Базова

1. Зупанец І.А., Коваленко В.Н., Бездетко Н.В. и др. Основы внутренних болезней: Справочник. – Х.: Прапор, 1999. – 82 с.
2. Латогуз И.К., Телегина Н.Д., Михалин М.А. Внутренние болезни (клинические лекции). – Харьков, 1994. – 584 с.
3. Основы медичних знань та методи лікування за Девідсоном. У 2-х томах / За ред. Кристофера Р.В. Едвардза, Існа А.Д. Бавчера. – Київ: УКСП "Кобза", 1993. – Т.1 – 584с., Т.2 – 652 с.
4. Основы клинической медицины: Практикум / И.А.Зупанец, С.Б.Попов, Е.Ф.Гринцов и др.; Под общ. ред. И.А.Зупанца. – Харьков: Изд-во НФаУ: Золотые страницы, 2005. – 240 с.
5. Основы медицинских знаний. Акушерство и гинекология. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация» / И.А. Зупанец, А.В. Зайченко, А.Г. Цыпкун и др.; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФаУ, 2003. – 68 с.
6. Основы медицинских знаний. Введение в клинику внутренних болезней. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация»: Учеб. пособие для внеаудитор. работы студентов / И.А.Зупанец, Н.В.Бездетко, С.Б.Попов; Под ред. И.А.Зупанца. – Х.: Изд-во НФаУ, 2001. – 24 с.
7. Основы медицинских знаний. Гастроэнтерология. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация»: Учеб. пособие для внеаудитор. работы студентов / И.А. Зупанец, Н.В. Бездетко, С.Б. Попов и др.; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФаУ, 2001. – 36 с.
8. Основы медицинских знаний. Гепатология. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация»: Учеб. пособие для внеаудитор. работы студентов / И.А. Зупанец, С.Б. Попов, Н.В. Бездетко, Е.Ф. Гринцов; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФаУ, 2001. – 36 с.

9. Основы медицинских знаний. Кардиология: Лекция для студ. спец. «Клиническая фармация» / И.А. Зупанец, С.Б. Попов, Е.Ф. Гринцов и др.; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд. НФАУ, Золотые страницы, 2002. – 36 с.
10. Основы медицинских знаний. Нефрология: Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация» / И.А. Зупанец, Н.В. Бездетко, С.Б. Попов, Е.Ф. Гринцов; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФАУ, 2002. – 44 с.
11. Основы медицинских знаний. Пульмонология. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация»: Учеб. пособие для внеаудитор. работы студентов / И.А. Зупанец, Н.В. Бездетко, С.Б. Попов, Е.Ф. Гринцов; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФАУ, 2001. – 40 с.
12. Основы медицинских знаний. Ревматология. Лекция для студентов спец. «Клиническая фармация»: Учеб. пособие для внеаудитор. работы студентов / И.А. Зупанец, С.Б. Попов, Н.В. Бездетко, Н.П. Безуглая; Под ред. И.А. Зупанца. – Х.: Изд-во НФАУ, 2001. – 32 с.
13. Передерий В.Г., Ткач С.М. Клинические лекции по внутренним болезням. - Киев, 1998. — Т. 1. – 512 с. — Т. 2. – 574 с.
14. Пропедевтика внутренних болезней / под ред. А.Л.Гребенева. — М.: Медицина, 2001. – 512 с.

Допоміжна

15. Внутренние болезни / Под ред. Ф.И. Комарова, В.Г. Кукеса, А.С. Сметнева. — М.: Медицина, 1990. - 688 с.
16. Внутренние болезни. В 10 книгах. Перевод с английского / Под редакцией
Е. Браунвальда, К. Дж. Иссельбахера, Р. Г. Петерсдорфа и др.- М.: Медицина, 1993. -560 с.
17. Клінічна імунологія / Ю.І. Бажора, В.М. Запорожан, В.Й. Кресюн, І.М. Годзієва. – Одеса: Одес. Держ. Мед. Ун-т., 2000. – 384 с.т
18. Насонова В.А., Астапенко М.Т. Клиническая ревматология.– М.: Медицина, 1990. – 319 с.
19. Нефрология: руководство для врачей / Под ред. И.Е. Тареевой. - РАМН - М: Медицина, 1995. - Т. 1 - 496 с., Т. 2 - 512 с.
20. Окорочков А.Н. Диагностика болезней внутренних органов: в 7-х т. – М.: Мед. лит., 2003. – Т.1. – 560 с.; Т.2. – 500 с.; Т.3. – 464 с.; Т.4. – 512 с.; Т.5. – 576 с.; Т.6. – 464 с.; Т.7. – 416 с.
21. Справочник практического врача. - 4-е изд. Под ред. акад. А.И.Воробьева. - М.: “Баян”, 1993. - 605 с.
22. Султанов В.К. Исследование объективного статуса больного. – СПб.: Питер Пресс, 1996. – 240 с.
23. Чиркин А.А., Окорочков А.Н., Гончарик И.И. Диагностический справочник терапевта. — Минск: Беларусь.-1992.- 668 с.

13. Інформаційні ресурси

1. http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_standardsofmedicalaid/

2. <http://www.pharmel.kharkiv.edu>

3. <http://www.tests.nuph.edu>

Мультимедійні лекції, електронні посібники з гіперпосиланнями на сайті Центру дистанційних технологій навчання НФаУ – <http://www.pharmel.kharkiv.edu>, кафедра клінічної фармакології та клінічної фармації.

Електронні видання навчального призначення.

1. Основи клінічної медицини: симптоми і синдроми в практичній фармації: навч. посібник / І.А. Зупанець, С.Б. Попов, Ю.С. Рудик та ін.; за ред. І.А. Зупанця, В.П. Черниха. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2010.